

ประเทศไทย: กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกและเขตเศรษฐกิจพิเศษมิได้ให้การส่งเสริมหลักประกันเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเพียงพอ – รายงานของ ICJ ฉบับใหม่

3 สิงหาคม พ.ศ. 2563

ในวันนี้ คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล (International Commission of Jurists หรือ ICJ) ได้เผยแพร่รายงาน และเรียกร้องให้รัฐบาลและฝ่ายนิติบัญญัติ รวมถึงหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย ดำเนินการแก้ไขข้อบกพร่องในกรอบกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ (SEZ) และเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เพื่อเสริมสร้างความโปร่งใส คุ้มครองสิทธิแรงงานและชุมชนท้องถิ่น รวมถึงส่งเสริมการปรับใช้มาตรการป้องกันเพื่อบรรเทาผลกระทบอันไม่พึงประสงค์อันจะเกิดต่อสิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชนจากโครงการพัฒนาดังกล่าว

รายงานเรื่อง “ข้อห่วงกังวลทางด้านสิทธิมนุษยชนจากเขตเศรษฐกิจพิเศษ (SEZ) และเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ของประเทศไทย” ได้วิเคราะห์ถึงช่องว่างและข้อบกพร่องของกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับพื้นที่ที่ถูกกำหนดให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อดึงดูดการลงทุน รายงานฉบับนี้ยังได้บันทึกข้อมูลการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ถูกร้องเรียนโดยชุมชนที่ได้รับผลกระทบ รวมถึงข้อร้องเรียนเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสภาพการทำงานของแรงงานข้ามชาติ

รายงานฉบับนี้นำเสนอข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกรอบกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันโดยละเอียด เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนอันอาจเกิดในอนาคต และเพื่อให้เกิดการเยียวยาผู้เสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนอันเป็นผลมาจากโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจทั้งหลาย ภายใต้การพิจารณากรอบกฎหมายระหว่างประเทศ แนวปฏิบัติที่ดี และข้อค้นพบจาก[รายงานของ ICJ เกี่ยวกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศเมียนมา](#)

“ไม่มีเหตุผลอะไรที่ประเทศไทยจะต้องกระทำผิดซ้ำเหมือนเช่นรัฐบาลประเทศอื่น โดยการเร่งรัดทำให้เกิดการลดทอนความคุ้มครองตามกฎหมายในเรื่องสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อมเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ” นายเพรเดอริกรอร์วส์กี ผู้อำนวยการภูมิภาคเอเชียของ ICJ กล่าว “การปกป้องคุ้มครองความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการประกันการคุ้มครองสิทธิของแรงงานข้ามชาติ และการสร้างความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจและเปิดกว้างให้เกิดการมีส่วนร่วม ล้วนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เคารพสิทธิมนุษยชน”

ตามที่ได้กล่าวถึงในรายงานฉบับนี้ กฎหมายและข้อบังคับปัจจุบันเกี่ยวกับโครงการพัฒนา SEZ มิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและมิได้กำหนดกระบวนการเพื่อประกันการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างเพียงพอ ได้แก่ การคุ้มครองสิทธิในอาหาร สุขภาพ น้ำ การทำงาน และการมีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม ในขณะที่กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา EEC มีบทบัญญัติหลายข้อที่ปกป้องชุมชนและสิทธิมนุษยชนของผู้ที่ได้รับผลกระทบ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีการเหยียดข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับอำนาจอันกว้างขวางในการใช้ดุลยพินิจของคณะกรรมการกำกับ EEC อีกทั้งการขาดหลักประกันการป้องกันและเยียวยาอย่างเพียงพอเพื่อประกันการเคารพสิทธิมนุษยชนและการปกป้องสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่กำหนดไว้สำหรับการพัฒนาภายใต้กฎหมาย

(คำแปลอย่างไม่เป็นทางการจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ)

“ICJ รู้สึกยินดียิ่งที่ประเทศไทยเป็นประเทศแรกในภูมิภาคเอเชียที่ได้มีการประกาศใช้แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (NAP) ส่วนหนึ่งของ NAP นั้นมีบทบัญญัติที่ประเทศไทยให้คำมั่นว่าจะทบทวนและแก้ไขกฎหมายรวมทั้งระเบียบต่าง ๆ เพื่อประกันว่ากฎหมายและระเบียบเหล่านั้นจะเป็นไปตามกฎหมายสิทธิมนุษยชนและมาตรฐานระหว่างประเทศ” นายรอว์สกี กล่าว “รายงานฉบับนี้นำเสนอข้อเสนอแนะที่เป็นรูปธรรมสำหรับผู้ร่างกฎหมายและผู้กำหนดนโยบายเพื่อช่วยให้สามารถบรรลุคำมั่นสัญญาทั้งหลายอันเกี่ยวข้องกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับโครงการ SEZ และโครงการพัฒนา EEC”

อนึ่ง ข้อมูลในรายงานฉบับนี้รวบรวมมาจากการค้นคว้าทางกฎหมายและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลกว่า 90 คน ได้แก่ ชุมชนที่ได้รับผลกระทบในจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง สงขลา และตาก รวมถึงทนายความด้านสิทธิมนุษยชน นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

ข้อเสนอแนะหลักถึงรัฐบาลประเทศไทย

1. ให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยปรับปรุงแก้ไขกรอบกฎหมายที่ใช้ในการกำกับดูแล SEZ และ EEC กฎหมายเกี่ยวกับการเวนคืนที่ดิน กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานและสิ่งแวดล้อม โดยจัดให้มีกระบวนการปรึกษาหารือตามมาตรฐานระหว่างประเทศ เพื่อให้มีการประกันในทางกฎหมายว่า
  - ก. หน่วยงานที่จัดตั้งและกำกับดูแล SEZ และ EEC สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นอิสระ มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วม ซึ่งหมายรวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกระบวนการวางแผนและกระบวนการตัดสินใจยิ่งขึ้น
  - ข. อย่างน้อยที่สุด ประชาชนทุกคนต้องมีความมั่นใจในการครอบครองที่ดิน เพื่อคุ้มครองพวกเขาจากการถูกบังคับขับไล่ การคุกคาม และภัยอื่น ๆ
  - ค. ยกกระดับมาตรฐานการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และการควบคุมผลกระทบ อันเกิดจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมต่อชุมชน และ
  - ง. แรงงานทุกคนต้องได้รับสิทธิและความคุ้มครองที่เท่าเทียมกันบนพื้นฐานของหลักการไม่เลือกปฏิบัติและความเสมอภาค
2. แก้ไข พ.ร.บ. SEZ เพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามพันธกรณีตามกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศของไทย
3. ประกันการเข้าถึงการเยียวยาอย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว ทั้งในทางศาลและการเยียวยาที่ไม่ใช่ทางศาลแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายเกี่ยวกับ SEZ และ EEC และ
4. ประกันว่าภาคธุรกิจที่ดำเนินกิจการใน SEZ และ EEC จะดำเนินการโดยสอดคล้องกับหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจและสิทธิมนุษยชน (United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights หรือ UNGP)

(คำแปลอย่างไม่เป็นทางการจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ)

ความเป็นมา

สำหรับประเทศไทย SEZ และระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) หรือที่รู้จักภายใต้ชื่อเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก คือโครงการเศรษฐกิจหลักที่จัดตั้งโดยรัฐบาลทหาร ภายหลังจากการรัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในพ.ศ. 2557

กรอบกฎหมายที่ใช้ในการกำกับดูแล SEZ และ EEC ประกอบด้วยคำสั่งกว่าสิบฉบับของหัวหน้าคสช. และคสช. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี และกฎหมายหลายฉบับที่ตราขึ้นโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยคสช. คำสั่ง และกฎหมายดังกล่าวจำเป็นต้องอ่านควบคู่กับกฎหมายภายในฉบับอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายที่ดิน กฎหมายสิ่งแวดล้อม และกฎหมายแรงงาน

แม้ว่า SEZ และ EEC ยังอยู่ในระยะของการพัฒนา แต่กลับมีข้อกล่าวหาว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชนและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากโดยชุมชนท้องถิ่นเช่นกัน ได้แก่ ข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการบังคับโยกย้าย/บังคับขับไล่ชุมชน ข้อกังขาเกี่ยวกับการกำหนดพื้นที่เพื่อการพัฒนา และข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการขาดการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายและมีประสิทธิภาพของชุมชนในกระบวนการจัดตั้งและการดำเนินการในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ติดต่อ

นายเฟรเดอริก รอร์สกี ผู้อำนวยการภูมิภาคเอเชีย ICJ โทร.: +66 64 478 1121 อีเมลล์: frederick.rawski(a)icj.org

อ่านเพิ่มเติม

[Myanmar: amend Special Economic Zones Law to protect human rights – new ICJ report](#)